

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Praktyczny komentarz
do nowelizacji z 2023 roku

Marcin Dziurda

NOWELIZACJA KPC 2023

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Praktyczny komentarz
do nowelizacji z 2023 roku

Marcin Dziurda

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Recenzent
Dr hab. Tadeusz Zembrzuski, prof. UW

Wydawca
Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący
Paulina Staniszevska-Chudzik

Opracowanie redakcyjne
VioletDesign

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawoLubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-778-2

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

WPROWADZENIE

Ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁽¹⁾ to kolejny w ostatnich latach akt prawny, który w sposób zasadniczy zmienia nie tylko sam Kodeks, ale także przepisy innych ustaw odnoszące się do postępowania cywilnego.

Nie tak dawno, bo 3.05.2012 r., weszły w życie fundamentalne zmiany dokonane ustawą z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁽²⁾. Prowadziły one do uporządkowania i ujednoczenia postępowania cywilnego m.in. poprzez likwidację postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Do najważniejszych nowości należało wprowadzenie jednolitych reguł koncentracji materiału procesowego, opartych na modelu dyskrecyjnej władzy sędziego⁽³⁾.

Kiedy praktyka już się do tych zmian przyzwyczaiła, zostały one w znacznej części cofnięte przez ustawę z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁽⁴⁾. Przywrócono postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych, a w miejsce jednego

---

¹ Dz.U. poz. 614.

² Dz.U. Nr 233, poz. 1381 ze zm.

³ Szerzej K. Weitz, *System koncentracji materiału procesowego według projektu zmian Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, red. K. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 11.

⁴ Dz.U. poz. 1469 ze zm.; zob. szerzej P. Rylski, *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r. w ogólności*, „Palestra” 2019/11–12, s. 15.

modelu koncentracji materiału procesowego wprowadzono trzy różne⁽⁵⁾. Wyodrębniono ponadto organizacyjną fazę postępowania (opartą na posiedzeniu przygotowawczym), wyraźnie – chociaż w zakresie sankcji punktowo – uregulowano nadużycie prawa procesowego, a także ograniczono możliwość potrącenia w postępowaniu sądowym. Istotną zmianę wprowadził art. 139¹ k.p.c., z którego wynika, że nie jest już skuteczne doręczenie odpisu pozwu przez podwójne awizo – w takiej sytuacji konieczne jest skorzystanie z doręczeń komorniczych. Duże znaczenie praktyczne miało dodanie art. 271¹ k.p.c. wprowadzającego do ogólnych przepisów o procesie⁽⁶⁾ dowód z zeznań świadka na piśmie. W zasadniczy sposób zmieniono zasady wnoszenia środków odwoławczych, a zwłaszcza zażalenia. Wiązało się to z nałożeniem opłaty stałej w wysokości 100 zł od wniosku o doręczenie orzeczenia (a także zarządzenia) z uzasadnieniem.

W obliczu tak częstych zmian przepisów wskazuje się, że prawo się rozregulowało i stało się całkowicie nieprzewidywalne⁽⁷⁾. Dotyczy to w szczególności Kodeksu postępowania cywilnego, który jest zmieniany co kilka tygodni. Tymczasem już w okresie przedwojennym, kiedy do nowelizacji ówczesnego Kodeksu postępowania cywilnego z 1930 r. dochodziło co kilka lat, pomstowano na „przekleństwo nowelizacji”⁽⁸⁾.

Obecny Kodeks był już zmieniany tak wiele razy, że doprowadziło to do naruszenia jego spójności, a nawet siatki pojęciowej. Coraz bardziej aktualny jest postulat przygotowania i uchwalenia nowego Kodeksu postępowania cywilnego⁽⁹⁾. Niestety, obecnie się na to nie zanoszą, czekają nas zatem kolejne nowelizacje, a następnie nowelizacje nowelizacji i inne ustawy naprawcze.

---

⁵ T. Zembrzuski, *Koncentracja materiału procesowego – w poszukiwaniu właściwej drogi* [w:] *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego – konsekwencje zmian*, red. M. Dziurda, T. Zembrzuski, Warszawa 2021, s. 47.

⁶ A w konsekwencji, stosownie do art. 13 § 2 k.p.c., do innych rodzajów postępowania unormowanych w tym Kodeksie.

⁷ J. Gudowski, *Kodeks postępowania cywilnego A.D. 2022. Esej o postmodernizmie, obskurantyzmie prawnym i niekompetencji*, PS 2023/2, s. 20 i n.

⁸ S. Gołąb, *Przekleństwo nowelizacji*, „Głos Prawa” 1932/8–9, s. 16.

⁹ T. Ereciński, *Dalsze zmiany czy nowy Kodeks postępowania cywilnego?* [w:] *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, red. K. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 3.

USTAWA

z dnia 9 marca 2023 r.

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw

(Dz.U. z 31 marca 2023 r. poz. 614)

Art. 1. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 17 pkt 4 otrzymuje brzmienie:
„4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;”;

[Właściwość sądu okręgowego]

Art. 17. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

- 1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązywanie przysposobienia;
- 2) (*uchylony*)

- 3) o roszczenia wynikające z Prawa prasowego;
- 4)¹⁵⁾ o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami, o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;
- 4)¹⁶⁾ o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;
  - 4¹⁾ o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni;
  - 4²⁾ o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną;
  - 4³⁾ (uchylony)
  - 4⁴⁾ o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem;
  - 4⁵⁾ o roszczenia wynikające z naruszenia praw przysługujących na mocy przepisów o ochronie danych osobowych.
- 5-6) (uchylone)

Cel zmiany

1. Zmiana art. 17 pkt 4 ma dwa cele. Po pierwsze, podwyższa do 100 000 zł granicę wartości przedmiotu sporu, powyżej której sprawy o prawa majątkowe rozpoznaje w pierwszej instancji sąd okręgowy. Po drugie, z katalogu spraw, które zawsze (bez względu na wartość przedmiotu sporu) należą do właściwości rzeczowej sądu rejonowego, wyłącza sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym – przewidziane w art. 10 ustawy z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece¹⁷⁾.

Wartość przedmiotu sporu oblicza się zgodnie z art. 19–26 k.p.c. Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się w szczególności odsetek (poza skapitalizowanymi), pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego – por. art. 20 k.p.c.

---

¹⁵ Art. 17 pkt 4 w brzmieniu obowiązującym do 30.06.2023 r.

¹⁶ Art. 17 pkt 4 w brzmieniu obowiązującym od 1.07.2023 r.

¹⁷ Dz.U. z 2023 r. poz. 146 ze zm.

Skutki zmiany

2. Zwiększy się liczba spraw o prawa majątkowe rozpoznawanych w procesie przez sądy rejonowe. Do właściwości rzeczowej sądu okręgowego należeć będą sprawy o wartości przedmiotu sporu dopiero powyżej 100 000 zł (dotychczas – powyżej 75 000 zł), a także sprawy określone w przepisach odrębnych (np. art. 479⁹⁰ § 1 k.p.c.).

W postępowaniu nieprocesowym, stosownie do art. 507 k.p.c., właściwość sądu okręgowego (stanowiąca wyjątek) nie zależy od wartości przedmiotu sprawy, lecz musi wynikać z odrębnego przepisu (por. np. art. 544 § 1 k.p.c.).

3. Odmienne skutki będzie miała zmiana art. 17 pkt 4 dla spraw o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Dotychczas wszystkie one, bez względu na wartość przedmiotu sporu, należały do właściwości rzeczowej sądu rejonowego. Obecnie będą miały do nich zastosowanie zasady ogólne – jeżeli zatem wartość przedmiotu sporu przewyższa 100 000 zł, sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym będą w pierwszej instancji rozpoznawane przez sądy okręgowe.

Zgodnie ze znowelizowanym art. 17 pkt 4 nadal do właściwości rzeczowej sądu rejonowego, bez względu na wartość przedmiotu sporu, będą należeć rozpoznawane w procesie sprawy o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej między małżonkami oraz sprawy rozpoznawane w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Do rozpoznawania tych ostatnich właściwy jest jeden sąd – Sąd Rejonowy Lublin-Zachód (e-sąd).

Kwestie intertemporalne

4. Zgodnie z art. 19 ust. 2 pkt 1 omawianej nowelizacji w sprawach wszczętych i niezakończonych przed jej wejściem w życie nie stosuje się art. 17 pkt 4 w brzmieniu przez nią nadanym. Oznacza to, że sprawy o wartości przedmiotu sporu pomiędzy 75 001 zł a 100 000 zł – jeśli zostały wszczęte przed 1.07.2023 r. – nadal będą rozpoznawane w pierwszej instancji przez

sąd okręgowy. Można przyjąć, że reguła ta ma zastosowanie także w sytuacji, w której po wejściu w życie nowelizacji sprawa zostanie przekazana do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji.

Niezbyt jasne jest zawarte w końcowej części art. 19 ust. 2 pkt 1 nowelizacji zastrzeżenie: „z wyjątkiem spraw rozpoznawanych przed sądem rejonowym, w których po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy doszło do rozszerzenia powództwa lub wytoczenia przez pozwanego powództwa wzajemnego”. Wydaje się, że chodzi o sytuacje, w których do 30.06.2023 r. wartość przedmiotu sporu wynosiła nie więcej niż 75 000 zł (a zatem były rozpoznawane przez sąd rejonowy), a po tej dacie została podwyższona ponad 100 000 zł. Zgodnie z art. 193 § 2 zdanie drugie k.p.c., gdy zmiana taka następuje w sądzie rejonowym, należy przekazać całe zmienione powództwo sądowi okręgowemu, który dla zmienionego powództwa jest rzeczowo i miejscowo właściwy.

5. Z kolei sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym wszczęte przed wejściem w życie nowelizacji – nawet jeśli wartość przedmiotu sporu przekracza 100 000 zł – nadal będą należały do właściwości sądu rejonowego.

W tym zakresie może mieć zastosowanie omówiony już wyjątek wynikający z art. 19 ust. 2 pkt 1 *in fine* nowelizacji. Jak się wydaje, jeżeli po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy doszło do rozszerzenia powództwa powyżej 100 000 zł lub do wytoczenia przez pozwanego powództwa wzajemnego powyżej tej kwoty, sprawa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym podlega przekazaniu do sądu okręgowego. Por. art. 204 § 2 zdanie drugie k.p.c., stosownie do którego, jeżeli pozew wzajemny podlega rozpoznaniu przez sąd okręgowy, a sprawa wszczęta była w sądzie rejonowym, sąd ten przekazuje całą sprawę sądowi właściwemu do rozpoznania powództwa wzajemnego.

Ocena zmian

6. Zmiany art. 17 pkt 4 nie powinny budzić kontrowersji. Dotychczasowy próg wartości przedmiotu sporu decydującej o właściwości rzeczowej

sądu okręgowego (75 000 zł) obowiązywał od 5.02.2005 r., a w tym czasie minimalne wynagrodzenie za pracę wzrosło o ponad 300%⁽¹⁸⁾.

7. Gdy zaś chodzi o sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej, są one często skomplikowane pod względem prawnym, a przy tym ich rozstrzygnięcie ma z reguły istotne znaczenie dla stron. Sprawy z art. 10 u.k.w.h. nie powinny zatem zawsze (nawet przy wysokiej wartości przedmiotu sporu) należeć do właściwości sądu rejonowego. Zmiana jest w tym zakresie zgodna z leżącym u podstaw art. 17 nowelizacji założeniem, że sprawy bardziej skomplikowane i istotne powinny należeć do właściwości rzeczowej sądu okręgowego.
8. Nowelizacja art. 17 pkt 4 k.p.c. wpłynie na poszerzenie zakresu obowiązkowego zastępstwa Skarbu Państwa przez Prokuratorę Generalną RP w sprawach o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Powiązana zmiana – art. 7 ust. 2 pkt 2 ustawy o PGRP – zob. komentarz do art. 13 nowelizacji

2) w art. 49 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Za okoliczność, o której mowa w § 1, nie uważa się wyrażenia przez sędziego poglądu co do prawa i faktów przy wyjaśnianiu stronom czynności sądu, nakłanianiu do ugody lub udzielaniu pouczeń.”;

[*Iudex suspectus* – wyłączenie sędziego w postępowaniu cywilnym na wniosek]

Art. 49. § 1.⁽¹⁹⁾ Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

¹⁸ Uzasadnienie projektu ustawy z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (IX kadencja, druk sejm. nr 2650), s. 1.

¹⁹ Art. 49 § 1 częściowo został uznany za niezgodny z art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 2.06.2020 r., P 13/19 (Dz.U. poz. 1017) z dniem 9.06.2020 r. Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu

§ 2.⁽²⁰⁾ *Za okoliczność, o której mowa w § 1, nie uważa się wyrażenia przez sędziego poglądu co do prawa i faktów przy wyjaśnianiu stronom czynności sądu lub nakłanianiu do ugody.*

§ 2.⁽²¹⁾ *Za okoliczność, o której mowa w § 1, nie uważa się wyrażenia przez sędziego poglądu co do prawa i faktów przy wyjaśnianiu stronom czynności sądu, nakłanianiu do ugody lub udzielaniu pouczeń.*

Cel zmiany

1. Uregulowanie art. 49 § 2 k.p.c. zostało uzupełnione w ten sposób, że przewidziano, iż podstawą do skutecznego wniosku o wyłączenie sędziego nie będzie mogło być wyrażenie przezeń poglądu przy udzielaniu pouczeń. Jak wynika z uzasadnienia, przepis ma dotyczyć nie tylko tradycyjnych pouczeń co do czynności procesowych – uregulowanych w art. 5 k.p.c. oraz licznych przepisach szczególnych (np. art. 205² k.p.c.) – ale przede wszystkim przewidzianych w art. 156¹ k.p.c. pouczeń o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych twierdzeń i dowodów. Jednocześnie dokonano uszczegółowienia tamtego przepisu (zob. uwagi do art. 156¹ k.p.c.).
2. W uzasadnieniu stwierdzono, że obecna zmiana jest zgodna z pierwotną intencją projektodawców wyrażoną w uzasadnieniu rządowego projektu nowelizacji k.p.c. z 2019 r. Podkreślono, że celem jest ściślejsze powiązanie instytucji wyłączenia sędziego (a raczej braku podstaw ku temu) z uregulowaniem art. 156¹ k.p.c.⁽²²⁾

---

podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 49 § 1 częściowo został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez pkt 1 wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 23 lutego 2022 r., P 10/19 (Dz.U. poz. 480) z dniem 28.02.2022 r. Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu.

²⁰ Art. 49 § 2 w brzmieniu obowiązującym do 30.06.2023 r.

²¹ Art. 49 § 2 w brzmieniu obowiązującym od 1.07.2023 r.

²² Uzasadnienie..., s. 2–3.

Książka zawiera pełne omówienie wszystkich zmian wprowadzonych do Kodeksu postępowania cywilnego przez nowelizację z 9 marca 2023 r., m.in.: w zakresie wymagań dotyczących wniosków dowodowych, działań w razie niemożności doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, potrąceń, pełnomocnictw, wnoszenia zażaleń czy wyłączenia sędziego. Przedstawione zostały praktyczne skutki wejścia w życie nowych przepisów – zarówno z punktu widzenia pełnomocnika, jak i sądu. Szeroko i wszechstronnie wykorzystano przy tym wnioski wynikające z dotychczasowego orzecznictwa, zwłaszcza Sądu Najwyższego.

Książka szczegółowo omawia też istotne dla praktyki zmiany w innych ustawach – o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o komornikach sądowych, o kosztach komorniczych, a także w ustawie covidowej oraz Prawie o ustroju sądów powszechnych. Analizuje również przepisy epizodyczne i intertemporalne, a zwłaszcza ich wpływ na praktykę sądową.

Publikacja przeznaczona jest przede wszystkim dla praktyków – adwokatów, radców prawnych, radców Prokuraturii Generalnej, sędziów oraz komorników. Ze względu na uporządkowaną strukturę może być także pomocą dla aplikantów oraz studentów prawa.

„Zaletą opracowania jest ukierunkowanie komentarza na potrzeby praktyki, z uwzględnieniem faktu, że stosowanie nowych regulacji w najbliższych miesiącach (a może latach) będzie stanowiło poważne wyzwanie dla sędziów i zawodowych pełnomocników. Z pewnością recenzowany komentarz będzie stanowić dla Czytelnika nieocenioną pomoc w poruszaniu się w gąszczu nowelizowanych przepisów”.

Z recenzji dra hab. Tadeusza Zembrzuskiego, prof. UW

Marcin Dziurda – doktor habilitowany nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego Uniwersytetu Warszawskiego; radca prawny. W latach 2006–2012 Prezes Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Laureat nagrody Bona Lex za najlepszy akt prawny w 2006 r. Laureat nagrody Dziennika Gazety Prawnej „Złoty Paragraf” dla najlepszego radcy prawnego (2015). Laureat nagrody specjalnej w konkursie „Przeglądu Sądowego” oraz Wydawnictwa Wolters Kluwer na książkę najbardziej przydatną dla praktyki prawniczej w 2019 r.

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 249 ZŁ (W TYM 5% VAT)